

SADRŽAJ

Skraćenice	16
------------------	----

UVOD U GRAĐANSKO PRAVO

ODELJAK PRVI: POJAM, SISTEMATIKA, METOD I IZVORI GRAĐANSKOG PRAVA	17
I. IZRAZI PRIVATNO, GRAĐANSKO, CIVILNO I IMOVINSKO PRAVO	17
II. SISTEMATIKA GRAĐANSKOG PRAVA	18
III. METOD GRAĐANSKOG PRAVA I NAČELA REGULISANJA ..	19
1. Autonomija volje	19
2. Ravnopravnost strana	19
3. Prenosivost (prometljivost) građanskih prava	20
4. Imovinska sankcija (Realna egzekucija)	20
5. Zaštita na privatni zahtev	21
6. Načelo dispozitivnosti normi	21
7. Kombinacija načela i kumulacija	21
IV. IZVORI GRAĐANSKOG PRAVA	22

ODELJAK DRUGI: SUBJEKTI GRAĐANSKOPRAVNOG ODNOSA	31
I. POJAM SUBJEKTA	31
II. FIZIČKA LICA	31
1. Pravna sposobnost fizičkih lica	31
1.1. Sticanje pravne sposobnosti	32
1.2. Prestanak pravne sposobnosti	32
2. Poslovna sposobnost fizičkih lica	34
2.1. Pojam i razgraničenje	34
2.2. Pretpostavke za sticanje poslovne sposobnosti	34
2.2.1. Potpuno poslovno nesposobna lica	35
2.2.2. Ograničeno poslovno sposobna lica	35
2.2.3. Potpuno poslovno sposobna lica	36
3. Deliktna sposobnost fizičkih lica	37

4. Individualizacija fizičkih lica	37
4.1. Lično ime	37
4.2. Državljanstvo	38
4.3. Prebivalište (domicil) i boravište	39
III. PRAVNA LICA	40
1. Pojam pravnog lica	40
2. Organizacije sa svojstvom pravnog lica	41
3. Pravno lice i njegovi osnivači i učesnici	42
4. Funkcija pravnog lica	43
5. Podela pravnih lica	44
5.1. Pojam udruženja i ustanova	44
5.2. Ustanove	44
5.3. Udruženja	46
5.3.1. Korporacije i lična udruženja	46
5.3.2. Višečlana i jednočlana udruženja	47
5.3.3. Profitna i neprofitna pravna lica	47
5.3.4. Pravna lica sa jednim ili više oblika svojine	48
6. Osnovna obeležja pravnog lica	48
6.1. Pravno lice je uređeno pravilima	49
6.2. Pravno lice ima organe	49
6.3. Ostvarenje dozvoljenog cilja	49
6.4. Pravno lice ima imovinu	50
6.5. Identitet pravnog lica	51
6.5.1. Ime	51
6.5.2. Sedište	51
6.5.3. Državljanstvo	52
7. Postanak pravnog lica kao subjekta prava	52
8. Pravna, poslovna i deliktna sposobnost pravnog lica	53
8.1. Pravna sposobnost	53
8.2. Poslovna sposobnost	54
8.3. Deliktna sposobnost	55
ODELJAK TREĆI: GRAĐANSKOPRAVNI ODNOS	55
I. POJAM I SADRŽINA GRAĐANSKOPRAVNOG ODNOSA	55
II. ČINJENICE I GRAĐANSKOPRAVNI ODNOS	56
1. Pojam	56
2. Vrste pravnih činjenica	56
2.1. Pojam prirodnih događaja i radnji	56
2.2. Pretpostavke i fikcije	58
2.3. Viša sila i slučaj	59
2.3.2. Shvatanja o višoj sili	59

2.3.3. Razgraničenje više sile i slučaja	59
2.3.4. Pojam više sile i slučaja	60
2.3.6. Dejstvo više sile i slučaja	61
III. SUBJEKTIVNA GRAĐANSKA PRAVA	63
1. Pojam i sadržina subjektivnog prava	63
2. Zahtev i subjektivno pravo	63
3. Subjektivno pravo i srodni pojmovi	64
3.1. Pravna moć	64
3.2. Pravno stanje (pravom zaštićeni interes)	65
3.3. Pravni status	65
IV. PODELA SUBJEKTIVNIH GRAĐANSKIH PRAVA	66
1. Apsolutna prava	66
1.1. Vrste apsolutnih prava	66
1.1.1. Stvarna prava	66
1.1.2. Intelektualna prava	66
1.1.3. Lična prava (prava ličnosti, prava na ličnim dobrima)	67
2. Relativna (obligaciona) prava	67
3. Imovinska i neimovinska prava	68
4. Prenosiva i neprenosiva prava	69
V. ZLOUPOTREBA PRAVA	69
1. Pojam	69
2. Teorije zloupotrebe prava	70
3. Odraz teorija u našem pravu	70
4. Sankcije za zloupotrebu prava	70
VI. IMOVINA	71
1. Pojam i sadržina imovine	71
2. Obeležja imovine	72
VII. OBJEKTI GRAĐANSKOG PRAVA	73
1. Stvari	73
2. Radnje	74
3. Lična prava	75
4. Intelektualna prava (umna i industrijska svojina)	75
ODELJAK ČETVRTI: PRAVNI POSLOVI	76
I. POJAM PRAVNOG POSLA	76
1. Uopšte o nastanku pravnog posla	76
2. Unutrašnja i izjavljena volja	76
3. Načini izražavanja volje	77
4. Obeležja volje, predmet i kauza	77
II. PODELA PRAVNIH POSLOVA	78

1. Jednostrani, dvostrani i višestranu pravni poslovi	78
2. Pravni poslovi među živima (inter vivos) i pravni poslovi za slučaj smrti (mortis causa)	79
3. Teretni (onerozni) i dobročini (lukrativni) pravni poslovi	80
4. Formalni i neformalni pravni posao	80
5. Kauzalni i apstraktni pravni poslovi	80
III. SASTOJCI PRAVNOG POSLA	81
IV. MODIFIKACIJA PRAVNIH POSLOVA	82
1. Uslov	82
1.1. Pojam	82
1.2. Vrste uslova	83
1.3. Dejstvo suspenzivnog (odložnog) uslova	84
1.4. Dejstvo raskidnog uslova	84
1.5. Fikcija o ispunjenju (neispunjenju) uslova	85
2. Rok	85
2.1. Pojam i vrste rokova	85
2.2. Računanje rokova	87
3. Nalog	88
4. Forma pravnih poslova	89
ODELJAK PETI	
I. ZASTUPANJE	90
1. Pojam i dejstvo	90
2. Razgraničenje	91
3. Vrste zastupanja	92
3.1. Zakonsko zastupanje	92
3.2. Zastupanje na osnovu odluke državnog organa	93
3.3. Zastupanje na osnovu izjave volje zastupanog	94
3.3.1. Osnovni oblik ugovora o punomoćstvu	94
3.3.1.1. Pojam	94
ODELJAK ŠESTI: NEVAŽEĆI PRAVNI POSLOVI	101
I. POJAM	101
II. NIŠTAVI PRAVNI POSLOVI	102
1. Pojam	102
2. Posledice ništavosti	103
2.1. Uopšte	103
2.2. Konvalidacija	104
2.3. Konverzija	104
3. Delimična ništavost	105
4. Isticanje ništavosti	105
5. Pojedini ništavi pravni poslovi	105

5.1. Zabranjeni pravni poslovi	105
5.2. Fiktivni pravni poslovi	106
5.3. Zelenaški pravni posao (ugovor)	107
5.4. Nemogućnost ispunjenja pravnog posla	108
5.5. Kršenje propisane ili ugovorene forme	108
5.6. Pravni poslovi lica koja su potpuno poslovno nesposobna	109
5.7. Pravni poslovi neprofitnog pravnog lica	109
III. RUŠLJIVI PRAVNI POSLOVI	109
1. Pojam. Razgraničenje	109
2. Razlozi ništavosti (uopšte)	110
3. Pojedini razlozi ništavosti	110
3.1. Pravni poslovi ograničeno poslovno sposobnih lica	110
3.2. Mane volje	111
3.2.1. Zabluda	111
3.2.2. Prevara	113
3.2.3. Prinuda	114
3.2.4. Isticanje rušljivosti. Rokovi	114
3.3. Posledice poništenja	115
3.4. Prekomerno oštećenje	116
3.4.1. Pojam. Poreklo	116
3.4.2. Kad postoji prekomerno oštećenje	116
3.4.3. Pravo na poništenje ugovora	117
4. Konvalidacija	117
5. Konverzija	118
ODELJAK SEDMI: POBIJANJE DUŽNIKOVIH PRAVNIH RADNJI (ACTIO PAULIANA)	119
1. Pojam	119
2. Uslovi i način pobijanja	119
3. Dejstvo pobijanja	121
ODELJAK OSMI: VRŠENJE I ZAŠTITA SUBJEKTIVNIH PRAVA	122
I. VRŠENJE SUBJEKTIVNIH PRAVA	122
II. POVREDA I ZAŠTITA PRAVA	122
1. Povreda prava	122
2. Zaštita prava	122
3. Vansudska zaštita (samozaštita)	123
4. Pretpostavke za samozaštitu	123
4.1. Opšte	123
4.2. Posebni vidovi samozašte	124
5. Sudska zaštita	125

ODELJAK DEVETI: STICANJE I PRESTANAK IMOVINSKIH PRAVA	127
I. PRENOŠENJE I STICANJE IMOVINSKIH PRAVA	127
1. Derivatивно (izvedeno) sticanje	127
2. Originarno sticanje	128
3. Translativan prenos	129
4. Konstitutivan prenos	129
5. Subrogacija	129
5.1. Lična (personalna) subrogacija	130
5.2. Stvarna (realna) subrogacija	130
II. PRESTANAK IMOVINSKIH PRAVA	131
III. ZASTARELOST	131
1. Pojam	131
2. Razgraničenje	131
3. Početak toka, nastupanje i dejstva zastarelosti	132
4. Opšti i posebni rokovi zastarelosti	133
5. Zastoj zastarevanja	134
6. Prekid zastarevanja	135

STVARNO PRAVO

ODELJAK PRVI	
UVOD	137
I. POJAM I OBELEŽJA STVARNOG PRAVA	137
1. Objektivno stvarno pravo i subjektivno stvarno pravo	137
2. Načela regulisanja stvarnog prava	137
2.1. Uopšte	137
2.2. Načelo privatnopravne vlasti na stvari	138
2.3. Načelo ograničenja stvarnih prava	139
2.4. Načelo određenosti stvarnih prava	139
2.5. Načelo publiciteta stvarnih prava	139
II. PODELA STVARNIH PRAVA	140
III. PODELA STVARI	142
1. Pojam	142
2. Stvari u prometu (res in commercio) i van prometa (res extra commercium)	142
3. Pokretne stvari (res mobiles) i nepokretne stvari (res immobiles)	143
4. Individualno određene stvari i stvari određene po rodu	145
5. Zamenljive i nezamenljive stvari	145
6. Potrošne i nepotrošne stvari	146

7. Deljive i nedeljive stvari	146
8. Proste (jednostavne) stvari i složene (sastavljene) stvari	147
9. Pripadak	147
10. Plodovi (fructus)	148
11. Zbirna stvar (universitas rerum)	149
12. Novac i procena vrednosti stvari	150
IV. HARTIJE OD VREDNOSTI	151
1. Pojam. Izvori prava	151
2. Bitna obeležja hartija od vrednosti	151
3. Razgraničenje između hartija od vrednosti i drugih isprava	152
4. Bitni sastojci hartija od vrednosti	153
5. Pravna priroda hartija od vrednosti i nastanak obaveze	154
6. Podela hartija od vrednosti	154
7. Bitna obeležja hartija od vrednosti na donosioca, na ime i po naredbi	156
7.1. Hartije od vrednosti na donosioca	156
7.2. Hartije od vrednosti na ime	156
7.3. Hartije po naredbi	157
V. LEGITIMACIONI ZNACI	158
VI. LEGITIMACIONE HARTIJE	158
ODELJAK DRUGI: DRŽAVINA	159
I. POJAM DRŽAVINE. DETENCIJA. ZNAČAJ	159
II. SUBJEKTIVNO I OBJEKTIVNO SHVATANJE DRŽAVINE	161
III. SUBJEKTI DRŽAVINE	162
IV. PREDMET DRŽAVINE	162
V. VRSTE DRŽAVINE	163
1. Državina stvari i državina prava	163
2. Isključiva (individualna) državina i sudržavina	164
3. Zakonita i nezakonita državina	164
4. Savesna i nesavesna državina	165
5. Prava (istinita) i manljiva (neistinita) državina	166
6. Neposredna i posredna državina	167
7. Tabularna državina	167
VI. PRIBAVLJANJE I GUBITAK DRŽAVINE	167
VII. ZAŠTITA DRŽAVINE	169
1. Uopšte	169
2. Samopomoć	169
3. Sudska zaštita	170
ODELJAK TREĆI: PRAVO SVOJINE	171
I. POJAM PRAVA SVOJINE	171

II. SADRŽINA PRAVA SVOJINE	172
III. OBELEŽJA PRAVA SVOJINE	173
IV. OGRANIČENJA PRAVA SVOJINE	174
1. Uopšte	174
2. Zabrana zloupotrebe prava svojine	174
3. Susedsko pravo	175
4. Imisije	175
5. Odnosi između vlasnika graničnih nepokretnosti	175
6. Pravo upotrebe susedne nepokretnosti	176
7. Pravo nužnog prolaza	176
8. Ograničenja prava svojine u društvenom interesu	177
8.1. Zakonsko pravo preče kupovine	177
8.2. Posebni slučajevi	179
V. STICANJE PRAVA SVOJINE	180
1. Derivatивно sticanje prava svojine	180
1.1. Način sticanja nepokretnih stvari	181
1.2. Način sticanja pokretnih stvari	182
1.2.1. Fizička predaja	182
1.2.2. Simbolična predaja	182
1.2.3. Fiktivna predaja	183
1.2.4. Predaja stvari bez prenosa prava svojine (pactum reservati dominii)	183
2. Originarno sticanje prava svojine	184
2.1. Uopšte	184
2.2. Stvaranje nove stvari (prerada, specifikacija)	184
2.3. Spajanje i mešanje	185
2.4. Građenje na tuđem zemljištu	185
2.5. Sejanje na tuđem zemljištu	187
2.6. Sađenje na tuđem zemljištu (implatio)	187
2.7. Odron zemlje. Nanos (alluvio)	187
2.8. Novo rečno ostrvo	188
2.9. Napušteno rečno korito	188
2.10. Odvajanje plodova	188
2.11. Održaj	189
2.11.1. Uopšte	189
2.11.2. Redovan održaj	189
2.11.3. Vanredni održaj	190
2.11.4. Računanje vremena. Prekid i zastoj održaja.	190
2.12. Sticanje svojine od nevlasnika	191
2.13. Okupacija	191
2.14. Nalaz izgubljene stvari	192

2.15. Nalaz skrivenog blaga (sokrovište)	192
2.16. Ostali slučajevi	193
2.16.1. Nacionalizacija i drugi načini oduzimanja imovine. Vraćanje oduzete imovine	193
1.16.1.2.1. Uopšte	194
1.16.1.2.2. Vraćanje crkvene imovine	194
2.16.2. Eksproprijacija	197
2.16.3. Komasacija	198
2.16.4. Prisvajanje životinja i riba	199
VI. PRESTANAK PRAVA SVOJINE	200
VII. ZAŠTITA PRAVA SVOJINE	200
1. Uopšte	200
2. Reivindikaciona tužba (actio rei vindicatio)	201
3. Publicijanska tužba (actio publiciana)	202
4. Negatorna tužba (actio negatoria) – tužba zbog uznemiravanja	203
VIII. SUSVOJINA (CONDOMINIUM)	204
1. Pojam	204
2. Prava suvlasnika u suvlasničkoj zajednici	204
2.1. Prava suvlasnika u odnosu na celu stvar	205
2.2. Prava suvlasnika u odnosu na alikvotni deo stvari	206
2.3. Prestanak suvlasničke zajednice	206
IX. ZAJEDNIČKA SVOJINA	207
1. Pojam i obeležja	207
2. Oblici zajedničke svojine	207
2.1. Naslednička zajednica	207
2.2. Zajednička svojina supružnika	208
2.3. Ostali slučajevi	208
X. ETAŽNA SVOJINA	209
1. Pojam, objekat, sticanje i prestanak etažne svojine	209
2. Prava etažnog vlasnika	209
2.1. Prava na posebnom delu zgrade	209
2.2. Sadržina etažne svojine	210
XI. DRŽAVNA SVOJINA	210
1. Pojam	210
2. Predmet državne svojine	211
3. Vrste i obim ovlašćenja na državnoj svojini	211
XII. DRUŠTVENA SVOJINA	213
ODELJAK ČETVRTI: STVARNA PRAVA NA TUĐOJ STVARI 213	
I. POJAM I PODELA	213

II. PRAVO SLUŽBENOSTI	214
1. Stvarne službenosti	214
1.1. Pojam. Obeležja i način vršenja.	214
1.2. Vrste stvarnih službenosti	215
1.3. Sticanje i prestanak stvarne službenosti	216
1.3.1. Sticanje stvarne službenosti	216
1.3.2. Prestanak stvarne službenosti	217
1.4. Zaštita stvarne službenosti	218
2. Lične službenosti	219
2.1. Uopšte	219
2.2. Pravo plodouživanja (ususfructus)	219
III. ZALOŽNO PRAVO	220
1. Pojam založnog prava	220
2. Založnopravni odnos	220
IV. ZALOŽNO PRAVO I PRAVO ZADRŽAVANJA	221
1. Pojam	221
2. Razgraničenje	222
V. VRSTE ZALOŽNOG PRAVA	222
1. Uopšte	222
2. Ugovorno založno pravo	223
3. Sudsko založno pravo	223
3.1. Prinudno sudsko založno pravo	223
3.2. Sporazumno sudsko založno pravo	224
4. Zakonsko založno pravo	224
5. Načela založnog prava	225
5.1. Uopšte	225
5.2. Načelo akcesornosti	225
5.2.1. Uopšte	225
5.2.2. Izuzeci od načela	226
5.3. Načelo oficijelnosti i njegovo ograničenje i isključenje	228
5.4. Načelo specijalnosti	229
5.5. Načelo nedeljivosti	230
6. Založno pravo na nepokretnim stvarima (hipoteka)	231
6.1. Pojam	231
6.2. Napuštanje načela oficijelnosti	232
6.3. Predmet hipoteke	232
6.3.1. Pojam	232
6.3.2. Nepokretnosti koje mogu biti predmet hipoteke	232
6.3.2.4.1. Cesija i nadhipoteka	235
6.3.2.4.2. Preuzimanje duga	236
6.3.2.4.3. Podhipoteka	236

6.3.3. Nepokretnosti koje ne mogu biti predmet hipoteke	237
6.4. Sticanje hipoteke	238
6.4.1. Uopšte	238
6.4.2. Ugovor o hipoteci	238
6.4.3. Jednostrana hipoteka	241
6.5. Upis hipoteke	241
6.5.1. Uopšte	241
6.5.2. Upis u zemljišne knjige ili katastar nepokretnosti	242
6.5.3. Upis hipoteke na stanu u društvenoj svojini prilikom otkupa	243
6.6. Prava i obaveze vlasnika nepokretnosti	243
6.7. Prava i obaveze poverioca	244
6.8. Izbor sredstva namirenja	244
6.9. Vansudski postupak namirenja	245
6.9.1. Ugovor o hipoteci i založna izjava kao izvršna isprava	245
6.9.2. Pokretanje postupka slanjem prve opomene	245
6.9.3. Opomena o prodaji nepokretnosti. Zabeležba prodaje	246
6.9.4. Pravo prodaje poverioca	247
6.9.5. Prodaja neposrednom pogodbom	248
6.9.6. Namirenje kad je predmet hipoteke objekat u izgradnji	248
6.9.7. Redosled namirenja	248
6.9.8. Razgraničenje vansudskog od sudskog postupka namirenja	249
7.1. Prestanak hipoteke	249
7.1.1. Prestanak potraživanja	249
7.1.2. Odricanje od hipoteke	250
7.1.3. Konfuzija i konsolidacija. Propast nepokretnosti	250
7.1.4. Prestanak hipoteke u opštem interesu	251
7.1.5. Amortizacija	251
7.1.6. Prodaja predmeta hipoteke radi namirenja	251
7.1.7. Centralna evidencija hipoteka	251
8. Pravo zaloge na pokretnim stvarima	252
8.1. Pojam i predmet zaloge	252
8.2. Ručna zaloga (pignus)	254
8.2.1. Pojam	254
8.2.2. Ugovor o zalozi (contractus pigneraticius). Pojam i osobine.	255

8.2.3. Prava i obaveze strana iz ugovora o zalozi	256
8.2.3.2.1. Obaveze zalogoprimca	257
8.2.3.2.2. Ovlašćenja zalogoprimca	257
8.2.4. Prenosjenje založnog prava. Podzaloga.	259
8.2.5. Prestanak založnog prava	260
9. Registarско založno pravo (hipoteka na pokretnoj stvari)	262
9.1. Pojam	262
9.2. Ugovor o zalozi	262
9.3. Potraživanje koje se obezbeđuje	263
9.4. Dejstvo ugovora o zalozi i upisa u registar	263
9.4.1. Ovlašćenje zalagodavca da čuva, upotrebljava i koristi objekat zaloge	263
9.4.2. Ovlašćenje zalagodavca da raspolaže objektom zaloge	264
9.4.3. Dejstvo upisa u registar	264
9.4.4. Namirenje na predmetu zaloge	264
9.4.5. Način i redosled namirenja	265
9.4.6. Prestanak registarske zaloge	266
ODELJAK PETI: ZEMLJIŠNI REGISTRI	267
I. POJAM I FUNKCIJA ZEMLJIŠNIH REGISTARA	267
II. OSNOVNI SISTEMI ZEMLJIŠNIH REGISTARA	267
III. ZEMLJIŠNI REGISTRI U NAŠEM PRAVU	268
IV. ZEMLJIŠNE KNJIGE	269
1. Uopšte	269
2. Glavna knjiga	269
2.1. Zemljišnoknjižni uložak	270
2.1.1. Uopšte	270
2.1.2. Popisni, vlasnički i teretni list	270
3. Zbirka isprava	271
4. Katastarski planovi	271
5. Pomoćni registri	271
6. Načela zemljišnih knjiga	272
6.1. Načelo stvarnosti	272
6.2. Načelo upisa	272
6.3. Načelo knjižnog prethodnika	272
6.4. Načelo javnosti	273
6.5. Načelo poverenja u zemljišne registre	273
6.6. Načelo proriteta (prvenstva)	274
6.7. Načelo legaliteta (zakonitosti) upisa	274
8. Posebna načela katastra nepokretnosti	275

8.1. Načelo objedinjene evidencije nepokretnosti	275
8.1.1. Uopšte	275
8.1.2. Sadržina katastra nepokretnosti	275
8.2. Načelo obaveznosti upisa	275
8.3. Načelo vođenje registra od organa uprave	276
V. UPISI U ZEMLJIŠNE KNJIGE I KATASTAR NEPOKRETNOSTI	276
1. Predmet i osnov upisa	276
2. Vrste upisa	276
2.1. Uknjižba	277
2.2. Predbeležba (prenotatio)	277
2.3. Zabeležba (adnotatio)	278
2.4. Zabeležba ličnih odnosa	278
2.5. Zabeležba činjenica koje se odnose na nepokretnost	278
VI. TAPIJSKI SISTEM	279
1. Uopšte	279
2. Tapija	279
2.1. Pojam	279
2.2. Izdavanje tapije	279
2.3. Prenos tapije	280
2.4. Intabulacija	280
Glosar	283